



Joaquim Jordà

Cinema de situació

Programa de cinema i debats

Del 19 d'abril al 7 de juny de 2006

Comissari: Carles Guerra

Cada dimecres a les 19.30 h (excepte el 24 de maig), i els dissabtes 13, 20 i 27 de maig a les 20.00 h

Els últims documentals de Joaquim Jordà s'han convertit en referents d'un públic que no es dóna per satisfet amb qualitats estrictament cinematogràfiques. Des del 1979, any en què va realitzar *Numax presenta*, les pel·lícules de Jordà s'han vinculat a debats més amplis.

Numax presenta (1980) testimonia el tancament d'una fàbrica barcelonina just en el moment en què els polítics espanyols signaven el Pacte de la Moncloa. Més endavant, *El encargo del cazador* (1991) va aplegar les veus d'aquella generació que havia protagonitzat la transició democràtica espanyola. *Mones com la Becky* (1999) va qüestionar els límits de la psiquiatria. Després, *De nens* (2003) entreteixia la regeneració urbana del Raval barceloní amb un cas de pederàstia. Finalment, *Vint anys no és res* (2004) va aplegar els protagonistes de *Numax presenta* per comprovar què se n'havia fet, dels desitjos expressats vint-i-cinc anys abans. Les històries de vida que explica cadascun d'ells configuren un retrat atípic de la nostra història recent. D'aquesta manera, la seva cinematografia s'ha associat amb la urgència per abordar problemàtiques actuals que sovint reben també una atenció mediàtica intensa. En el seu cas, la pel·lícula és una baula més en la cadena de l'opinió pública, un instrument per entrar en debat.

La seva participació en l'Escola de Barcelona, moment en què va produir *Dante no es únicament severo* (1967), l'etapa posterior de militància ortodoxa al servei del PCI i la tornada a Espanya al final dels setanta, quan va reprendre la pràctica del cinema, que havia abandonat momentàniament, ofereixen tres contextos radicalment diferents i, alhora, tres models de producció molt diferenciats en la seva trajectòria personal. No hauríem d'oblidar que el perfil

de Jordá no es limita a la realització de pel·lícules. També és guionista, traductor literari i professor.

Per aquest motiu Jordá s'ha convertit en un referent per a joves realitzadors que hi troben una manera de fer cinema al marge dels models de producció dominants. La trajectòria atzarosa de Jordá demostra que el seu cinema és reflex de models de producció diferents i de vegades antitètics. En la seva filmografia hi ha documentals, ficcions i pel·lícules militants, i també formats diferents i pressupostos desiguals. Malgrat tot, això és el que li confereix un acabat realista que no recorre a cap tipus de naturalisme per confeccionar les obres. Al contrari, el seu cinema se sosté sobre la capacitat de reflectir i encabir les condicions humanes i materials amb què treballa.

Jordá es podria definir com un intel·lectual que ha fet del cinema un espai comú en el qual, per dir-ho d'alguna manera, el moment del cinefòrum s'integra en la pel·lícula. Cadascuna de les seves produccions ha generat també públics específics, atrets per la promesa de participar en un debat. Tal com ha suggerit alguna vegada, a ell només li interessa generar la situació. «Jo em preocupo més per la *mise en place* de l'escena i el pla que no pas per la manera com ho captarà la càmera. Organitzo la situació i després em retiro. Me'n podria anar a prendre un cafè i tornar quan tot estigués fet.» Això és el que podríem qualificar, sense cap mena de dubte, de «cinema de situació».

Carles Guerra

■ **Cinema de situació** ***De la militància a la biopolítica***

Taules rodones

Dues taules rodones prestaran una atenció especial al cinema de Joaquim Jordà a partir del final dels seixanta fins avui. Deixant de banda les seves implicacions a l'Escola de Barcelona, Jordá serveix d'exemple tant per referir-nos al cinema militant dels setanta (del qual, malauradament, no se n'han pogut recuperar gaires títols) com per exposar un nou tipus de militància a l'època del «biopoder». Els seus últims documentals són un excel·lent cas d'estudi per entendre quina mena de crítica és possible a les societats del capitalisme avançat, en les quals el poder s'exerceix d'una manera difusa i per mitjà d'institucions que sovint diuen que actuen «pel nostre benestar».

> Dijous 20 d'abril, 19.30 h

Un cinema de militància

Taula rodona amb la participació de Joaquim Jordà, Nanni Balestrini, Paulino Viota i Carles Guerra (moderador).

> Divendres 21 d'abril, 19.30 h

Un cinema de la biopolítica

Taula rodona amb la participació de Marina Garcés, Manuel Delgado, Jordi Balló i Carles Guerra (moderador).

Auditori MACBA / Entrada gratuïta / Aforament limitat

■ Programa de cinema

> Dimecres 19 d'abril, 19.30 h

El día de los muertos (1960, corealitzat amb Julián Marcos, 12')

Dante no es únicamente severo (1967, corealitzat amb Jacinto Esteva, 78')

Aquest programa conté el primer treball de Joaquim Jordà i la pel·lícula més emblemàtica de l'Escola de Barcelona. Totes dues són resultat de sengles col·laboracions. La primera es va filmar durant el dia dels Difunts al cementiri civil de l'Almudena (Madrid). En sortir del recinte la policia va interceptar els realitzadors. Una part del material es va velar a propòsit per evitar que s'utilitzés en contra de les persones filmades dins el cementiri. La censura va definir aquest curtmetratge com «una pel·lícula nauseabunda». *Dante no es únicamente severo* va tenir una història igualment atzarosa. Es va plantejar com una pel·lícula en la qual també havien de col·laborar Pere Portabella i Ricardo Bofill, entre altres. En aquell temps, Jordà i Esteva van acabar fent un film oníric amb un alt grau d'investigació formal.

> Dimecres 26 d'abril, 19.30 h

Maria Aurèlia Capmany parla d'Un lloc entre els morts (1968, 55')

El que veiem en aquesta pel·lícula no és el que, seguint els plans originals, hi hauríem de veure. *Maria Aurèlia...* adopta la forma d'una entrevista amb l'escriptora. El seu llibre *Un lloc entre els morts* havia de ser el punt de partida per construir una autèntica ficció. La pel·lícula no es va arribar a produir. Al capdavall, el resultat es pot qualificar de «fals documental». L'entrevistada i l'entrevistador es comporten en tot moment com a còmplices d'una faula històrica que narra el llibre comentat i que ells no revelen fins ben avançada la pel·lícula.

> Dimecres 3 de maig, 19.30 h

Portogallo paese tranquillo (1969, 32')

Lenin vivo (1970, corealitzat amb Gianni Totti, 30')

Aquestes dues pel·lícules són els únics títols d'aquell període de militància ortodoxa associada amb l'estada de Joaquim Jordà a Itàlia que han arribat fins avui dia. *Portogallo paese tranquillo* reflecteix de la «manera més objectiva possible» la pèrdua de les colònies portugueses a Angola. Aprofitant que Carles Duran va anar a Portugal de viatge de noces es van filmar escenes al carrer i entrevistes amb militants de l'oposició i desertors de l'exèrcit. *Lenin vivo*, la pel·lícula oficial que celebrava el centenari del seu naixement, va ser el començament i el final d'una col·laboració entre el PCI i Joaquim Jordà. No se sap, però, on van anar a parar altres títols realitzats durant aquesta època, com ara *El perché del dissenso* i *Spezziamo le catene*.

> Dimecres 10 de maig, 19.30 h

Numax presenta... (1980, 105')

Numax... comença com un film militant i acaba en clau visionària. Els treballadors d'una empresa barcelonina demanen a Joaquim Jordà que documenti el seu procés d'autogestió. La pel·lícula ens en mostra una assemblea rere una altra. Al final, la vaga de Numax es resol amb una festa que decreta la seva fi. La decisió de desistir, però, anuncia una nova època en la qual el treball a les fàbriques ha perdut tot protagonisme i, fins i tot, no té sentit.

> Dissabte 13 de maig, 20 h

Vint anys no és res (2004, codirigit amb Laia Manresa, 117')

Exactament vint-i-cinc anys després de *Numax...*, Jordà va retrobar els treballadors que van protagonitzar aquella pel·lícula. Amb un to més propi d'Eric Rohmer que d'un cinema militant, cadascun d'ells ofereix un testimoni personal, una història de vida. La transició democràtica i l'evolució de la noció de treball giren constantment al voltant de les seves reflexions. ¿Triomf o derrota d'una classe obrera que ja no existeix? Qui pugui, que jutgi.

> Dimecres 17 de maig, 19.30 h

El encargo del cazador (1991, 90')

Aquesta pel·lícula va resultar d'un encàrrec fet per Dària Esteva, la filla de Jacinto Esteva. Aquest havia exigint en el seu testament que es fes alguna cosa amb el llegat de les seves pel·lícules, de manera que *El encargo del cazador* és, de fet, l'encàrrec d'un mort. Potser per això Manuel Delgado ha definit aquesta pel·lícula com un «documental de terror». Construïda com si es tractés d'un cor grec, la pel·lícula compon el retrat d'un cercle familiar i d'un grup de cineastes que van pertànyer d'una manera o una altra a l'Escola de Barcelona.

> Dissabte 20 de maig, 20 h

Un cos al bosc (1995, 84')

Si no fos per aquesta pel·lícula, pensariem que –pel que fa als últims vint-i-cinc anys– Jordà únicament és autor de documentals. *Un cos al bosc* és l'única ficció que Jordà va completar durant tot aquest temps. Més endavant, *Mones com la Becky* també es va concebre com una ficció, encara que mai no es va arribar a produir com a tal. La història d'*Un cos al bosc* se situa a la Catalunya profunda. Tot comença quan uns caçadors descobreixen el cadàver d'una jove assassinada. Rossy de Palma hi té un paper destacat com a tinent de la Guàrdia Civil.

> Dissabte 27 de maig, 20 h

Mones com la Becky (1999, codirigit amb Núria Villazán, 97')

Mones com la Becky arrenca a partir d'una nota a peu de pàgina. Joaquim Jordà traduïa per a Anagrama *La biología de las pasiones*, de Jean-Didier Vincent, un llibre en el qual va topar per primera vegada amb la referència a Egas Moniz, premi Nobel pel descobriment de l'angiografia. En aquella època Joaquim Jordà va patir un infart cerebral que el va acostar encara més a la història del metge portuguès. El resultat és una crítica personal i complexa dels mètodes de la psiquiatria moderna.

> Dimecres 31 de maig, 19.30 h

De nens (2003, codirigit amb Laia Manresa, 186')

Aquesta pel·lícula és el més semblat a una novel·la d'Émile Zola. *De nens* conjuga una història de regeneració moral amb una altra de regeneració urbana, tot això en ple centre de Barcelona i al començament del segle XXI. El judici pel conegut «cas del Raval», un cas de pederàstia amb unes àmplies repercussions mediàtiques, va proporcionar a Jordà l'oportunitat de filmar el que Foucault hauria anomenat «l'exercici de la biopolítica». Les institucions de la justícia, la medicina, els mitjans de comunicació i l'urbanisme modern esquincen amb els seus discursos els individus jutjats.

> Dimecres 7 de juny, 19.30 h

Agnosias (2003, 18', 30' i 9')

Agnosias mostra l'interès de Jordà per les malalties de la memòria, aquesta vegada a partir del cas de la jove Esther Chumillas, de la qual Jordà va sentir parlar per primera vegada per mitjà d'un article publicat a *El País*. Aquesta sessió es complementa amb peces de nova producció o en procés.

**Programa coproduït per MACBA / Donosti-Kultura / Arteleku.
Amb itineràncies a Centro Galego de Artes da Imaxe (CGAI) i IVAC- La
FILMOTECA**

Amb la col·laboració de NOTRO Films; MASSA D'OR PRODUCCIONS, SL; ELS
QUATRE GATS AV, SL; Filmoteca de Catalunya

Agraïments: Joaquim Jordà, Filmoteca de Catalunya

NOTA: Algunes projeccions s'acompanyaran de material com ara documentals i
entrevistes emeses per televisió. Les pel·lícules es projectaran en l'idioma original.
Programa subjecte a canvis d'última hora.

Preu: 1 sessió: 2 € - Abonament: 16 € - Amics del MACBA: Gratuït
Auditori MACBA - Aforament limitat

Per a més informació i/o material gràfic: Servei de Premsa i RRPP del MACBA
Plaça dels Àngels, 1 - 08001 Barcelona - Tel. 93 481 33 56 / 93 481 47 17 - e-mail: press@macba.es